

บทที่ ๕

การวิเคราะห์อุตสาหกรรมพื้นบ้าน

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนผู้ผลิตในอุตสาหกรรมพื้นบ้าน รวมทั้งรายได้ และข้อจำกัดของอุตสาหกรรม หรือข้อจำกัดในการผลิต ผลกระทบของอุตสาหกรรม และแนวโน้มในอนาคตของอุตสาหกรรมด้วย การวิเคราะห์อุตสาหกรรมประเภทนี้จะใช้ข้อมูลเชิงปริมาณของอุตสาหกรรมหมอนเป็นหลัก โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ ส่วนอุตสาหกรรมชนิดอื่นๆในกลุ่มเดียวกัน จะใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เสริมประกอบ

๕.๑ พื้นฐานของผู้ผลิตอุตสาหกรรมพื้นบ้าน

ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมประเภทนี้ที่ตอบแบบสอบถามมีอายุอยู่ในช่วง ๓๐-๔๐ ปี มีอาชีพอาชีพหลักทำการเกษตร และทำงานอุตสาหกรรมเป็นอาชีพรองและอาชีพเสริมตามลำดับ ข้อมูลดังแสดงในตาราง ๓

ตาราง ๓ แสดงอายุและอาชีพของผู้ผลิต

รายการ		จำนวน (ร้อยละ)
อายุ		
ต่ำกว่า ๓๐ ปี		๖
๓๐-๔๐ ปี		๔๘
๔๑-๖๐ ปี		๓๒
มากกว่า ๖๐ ปี		๑๔
รวม		๑๐๐

รายการ	จำนวน (ร้อยละ)
อาชีพหลัก	
การเกษตร	๘๘
อุตสาหกรรม	๑๐
รับจ้าง	๒
รวม	๑๐๐
ทักษะเกี่ยวกับอาชีพอุตสาหกรรม	
เป็นอาชีพหลัก	๑๐
เป็นอาชีพรอง	๕๒
เป็นอาชีพเสริม	๓๘
รวม	๑๐๐

แสดงว่าผู้ที่ทำอุตสาหกรรมประเภทนี้ส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน ทั้งนี้เป็นเพราะอุตสาหกรรมพื้นบ้านใช้เทคโนโลยีดั้งเดิมและสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ คนที่อยู่ในช่วงอายุวัยรุ่นมีโอกาเรียนหนังสือ ไม่อยากมาทำงานดังกล่าว หากแต่ต้องการศึกษาต่อหรือไม่ก็ต้องการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่า ส่วนที่มีทักษะเกี่ยวกับอุตสาหกรรมโดยถือว่าเป็นอาชีพรองและอาชีพเสริมเป็นเพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ยังยึดอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักอย่างเหนียวแน่นเพราะหมายถึงการสร้างควมมั่นคงในข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักก่อน เมื่อมีข้าวบริโภคเพียงพอ อาชีพอื่นก็จะเป็นอาชีพเสริมทั้งสิ้น แม้จะมีรายได้เท่าใดก็ตาม

ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางด้านอาชีพกับขนาดของที่ดินทางการเกษตรที่ถือครอง พบว่า ผู้ที่มีทักษะเห็นว่าอาชีพทางอุตสาหกรรมหมู่บ้านเป็นอาชีพรองและอาชีพเสริมมักเป็นผู้ที่มีที่ดินทำกินทางการเกษตรมากกว่า ๑๐ ไร่ขึ้นไป ดังแสดงในตารางที่ ๔

ตาราง ๔ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างทักษะต่ออาชีพอุตสาหกรรมหมู่บ้านกับจำนวนที่ดินทางการเกษตรที่ถือครอง

ทักษะเกี่ยวกับอุตสาหกรรม	ขนาดของที่ดินทำกินทางการเกษตรที่ถือครอง		
	น้อยกว่า ๑๐ ไร่	มากกว่า ๑๐ ไร่	รวม
เป็นอาชีพหลัก	๖	๔	๑๐
เป็นอาชีพรอง	๘	๔๔	๕๒
เป็นอาชีพเสริม	๒	๓๖	๓๘
รวม	๑๖	๘๔	๑๐๐
Chi-square	๑๗.๖๗๘๘๑	significance	๐.๐๐๐๑๔

ในด้านระยะเวลาการทำงานในอุตสาหกรรมหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ทำมานานเกิน ๑๐ ปี รองลงมาคือ ๓-๕ ปี และ ๖-๑๐ ปี ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ ๕

ตาราง ๕ แสดงระยะเวลาการทำงานในอุตสาหกรรมหมู่บ้าน

ระยะเวลาที่ทำงาน	จำนวน(ร้อยละ)
๑ ปี	๒
๒ ปี	๔
๓-๕ ปี	๒๒
๖-๑๐ ปี	๒๐
๑๐-๒๐ ปี	๔๐
มากกว่า ๒๐ ปี	๑๒

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการทำงานในอุตสาหกรรมกับอายุ พบว่าผู้ที่มีอายุระหว่าง ๔๑- ๖๐ ปี จะทำงานมามากกว่า ๑๐ ปี และผู้ที่มีอายุ ๓๐-๔๐ ปี จะทำงานมาน้อยกว่า ๕ ปี แสดงว่าผู้ที่เริ่มเข้ามาทำงานอุตสาหกรรมพื้นบ้านจะเริ่มทำงานในวัยกลางคน และทำเรื่อยไปจนถึงวัยสูงอายุ ดังแสดงในตาราง ๖

ตาราง ๖ แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ กับ ระยะเวลาการทำงาน

อายุ	ระยะเวลาการทำงาน			
	น้อยกว่า ๕ ปี	๖-๑๐ ปี	มากกว่า ๑๐ ปี	รวม
ต่ำกว่า ๓๐ ปี	๒	๔	๐	๖
๓๐-๔๐ ปี	๑๘	๑๖	๑๔	๔๘
๔๑-๖๐ ปี	๖	๐	๒๖	๓๒
มากกว่า ๖๐ ปี	๒	๐	๑๒	๑๔
รวม	๒๘	๒๐	๕๒	๑๐๐
Chi-square	๓๙.๗๘๔๑๔		significance	๐.๐๐๐๐๐

๕.๒ การวิเคราะห์รายได้จากอุตสาหกรรมพื้นบ้านและรายจ่ายในครอบครัว

ในการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมพื้นบ้านจะมีรายได้ไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาทต่อปีต่อครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวทำงานในอุตสาหกรรม ๑-๒ คนมีบางรายเท่านั้นที่มีรายได้อยู่ระหว่าง ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท และมีส่วนน้อยที่ได้เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท ซึ่งหมายถึงครอบครัวที่มีสมาชิกหลายคนช่วยกันทำ โดยหากเทียบกับรายได้ของครอบครัวทั้งหมดส่วนใหญ่จะมีรายได้ประมาณ ๒๐,๐๐๐-๔๐,๐๐๐ บาทต่อปี โดยแยกเป็นรายได้จากการเกษตรซึ่งได้น้อยมาก(น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาทต่อปี) เพราะส่วนใหญ่ทำการเกษตรไว้เพื่อการบริโภคมิได้ทำเพื่อขาย และมีรายได้จากการรับจ้างและอาชีพอื่น ๆ อีกโดยส่วนใหญ่มีรายได้ไม่น้อยกว่า อย่างละ ๑๐,๐๐๐ บาทต่อปี ต่อครอบครัว ดังแสดงในตารางที่ ๗

ตารางที่ ๗ รายได้จากแหล่งต่างๆของครอบครัวที่ทำอุตสาหกรรมพื้นบ้านต่อปี

รายการ	จำนวน(ร้อยละ)
รายได้จากการเกษตร	
น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๔๖
๑๐,๐๐๑- ๒๐,๐๐๐ บาท	๑๘
๒๐,๐๐๑- ๔๐,๐๐๐ บาท	๒๐
๔๐,๐๐๑ - ๗๐,๐๐๐ บาท	๑๖
รวม	๑๐๐
รายได้จากอุตสาหกรรมพื้นบ้าน	
น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๘๐
๑๐,๐๐๑ -๒๐,๐๐๐ บาท	๑๘
๒๐,๐๐๑ -๔๐,๐๐๐ บาท	๒
รวม	๑๐๐
รายได้จากการรับจ้าง	
น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๘๖
๑๐,๐๐๑- ๒๐,๐๐๐ บาท	๒
๒๐,๐๐๑- ๔๐,๐๐๐ บาท	๒
รวม	๑๐๐
รายได้รวมทั้งหมด	
น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๐
๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๒๖
๒๐,๐๐๑- ๔๐,๐๐๐ บาท	๒๘
๔๐,๐๐๑ -๑๐๐,๐๐๐ บาท	๑๘
รวม	๑๐๐

ส่วนการใช้จ่ายของครอบครัวที่ทำอุตสาหกรรมพื้นบ้าน ส่วนใหญ่นำเงินที่ได้จาก

การทำอุตสาหกรรมพื้นบ้านไปใช้จ่ายในการซื้ออาหารประจำวันมากที่สุด รองลงมาไปใช้ทางด้านการซื้อเสื้อผ้าและเป็นค่าเล่าเรียนของบุตร มีจำนวนน้อยที่เก็บเงินที่ได้จากอุตสาหกรรมเพื่อสะสมไว้เพื่อใช้จ่ายยามจำเป็นหรือสะสมไว้เป็นเงินก้อนเมื่อถึงคราวต้องการซื้อบางสิ่งที่ต้องใช้เงินมาก เช่น รถจักรยานยนต์ ส่วนการใช้จ่ายรายได้ที่ได้จากการทำอุตสาหกรรมพื้นบ้านในการปรับปรุงการผลิตทางการเกษตร ส่วนมากใช้ซื้อปุ๋ย รองลงมาใช้เป็นค่าจ้างแรงงานคนมาทำการเกษตรแทนตัว แต่ส่วนใหญ่เห็นว่ารายได้จากอุตสาหกรรมพื้นบ้านมีจำนวนน้อยมากไม่เพียงพอที่จะนำไปปรับปรุงทางการเกษตรได้ และในส่วนที่นำรายได้จากอุตสาหกรรมพื้นบ้านไปปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ ส่วนใหญ่เห็นว่าการทำงานอุตสาหกรรมพื้นบ้านมีผลดีตรงที่สามารถมีเงินซื้ออาหารการกินดีขึ้นกว่าเดิม และในด้านผลกระทบในการทำการเกษตร เมื่อมาทำงานด้านอุตสาหกรรมพื้นบ้าน ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีผลกระทบอะไร รายละเอียดแสดงในตารางที่ ๘

ตาราง ๘ แสดงการใช้จ่ายจากเงินที่ได้จากการทำอุตสาหกรรมพื้นบ้านของครอบครัว

การใช้จ่ายในด้านต่างๆ	จำนวน (ร้อยละ)
การใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	
ซื้ออาหารและสิ่งของจำเป็น	๗๖
ซื้อเสื้อผ้าและเป็นค่าเล่าเรียนบุตร	๑๘
เก็บสะสมไว้	๖
รวม	๑๐๐
การใช้จ่ายในการปรับปรุงการเกษตร	
ซื้อวัวควาย	๖
ซื้อปุ๋ย	๓๔
ใช้ในการจ้างแรงงานคน	๑๘
ไม่เพียงพอที่จะปรับปรุง	๔๒
รวม	๑๐๐
ทิศต่อการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่	
โดยใช้เงินจากการทำอุตสาหกรรมพื้นบ้าน	
ทำให้มีอาหารการกินดีขึ้น	๔๘

สะสมไว้ใช้จ่ายยามจำเป็น	๒๒
ไม่สามารถปรับปรุงได้เพราะรายได้-	
ที่ได้มาน้อยมาก	๒๘
รวม	๑๐๐
ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการเกษตรภายหลัง	
จากการทำอุตสาหกรรมพื้นบ้าน	
มีปัญหาขาดแรงงานคนทำการเกษตร	๑๒
ไม่มีปัญหาใดๆ	๘๘
รวม	๑๐๐

จากตารางที่ ๗ และ ๘ แสดงให้เห็นว่า รายได้จากอุตสาหกรรมพื้นบ้าน ช่วยเสริมรายได้ของครอบครัว และสามารถทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถซื้ออาหารทานได้ดีๆ หรือดีขึ้นกว่าเดิม และบางรายก็สะสมเงินไว้แล้วนำไปซื้อที่ดินทำการเกษตรเพิ่มขึ้น ดังคำกล่าวของนางชัย ไหวว่อง ชาวบ้านผู้ผลิตหมอนซึ่งเป็นอุตสาหกรรมพื้นบ้านแห่งบ้านศรีฐานที่กล่าวว่า

" ๓๐ ปีก่อน ผลผลิตทางการเกษตรของหมู่บ้านก็พออยู่พอกิน มีที่ดินเล็กๆ พอทำกิน ครั้นพอหมอนขายได้มากขึ้น มีการทำหมอนมากขึ้น คนก็มีรายได้ ซื้ออาหารดีๆ กิน และพอมีเงินเก็บบ้าง.....บางคนเก็บเงินได้มากๆ ก็เอาหาไปซื้อที่นาเพิ่ม จนเดี๋ยวนี้มีแต่คนจะซื้อที่เพิ่มแต่ไม่มีคนขายนาเพราะไม่ได้เดือดร้อนอะไร ลูกของป้าต้องไปหาซื้อที่ที่เมืองเลยก็เพราะอย่างนี้แหละ "

๕.๓ อุตสาหกรรมพื้นบ้านกับการเปลี่ยนแปลง

ในด้านทัศนะของผู้ผลิตต่ออุตสาหกรรมและการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมพื้นบ้าน จากการศึกษาพบว่า ผู้ผลิตเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมชนิดนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปแบบของผลิตภัณฑ์และเทคนิคการผลิตมากที่สุด รองลงมาเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านระบบการจัดการ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านจำนวนการผลิต

ที่เพิ่มขึ้น ตามลำดับ ส่วนการปรับตัวของผู้ผลิต ผู้ผลิตเห็นว่าในรอบหลายปีที่ผ่านมาผู้ผลิตต้องปรับตัวทางด้านลักษณะการผลิตจากเดิมที่ต้องผลิตทุกส่วนของผลิตภัณฑ์เปลี่ยนมาเป็นการผลิตเฉพาะบางส่วนเท่านั้น โดยมีการแบ่งงานกันทำเป็นส่วนๆ ตามความถนัดของตนเอง แต่ผู้ผลิตบางส่วนเห็นว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงในด้านการผลิตนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงจากผู้ผลิตมาเป็นคนงานหรือลูกจ้างของผู้ประกอบการมากกว่า คือแต่เดิมผู้ผลิตเป็นเจ้าของการผลิตของตัวเอง แต่ครั้งมีระบบการจัดการของผู้ประกอบการ มีการจัดแบ่งงานกันทำตามความถนัด แต่ผู้ผลิตก็มีใช่เจ้าของกิจการการผลิต แต่เป็นเพียงลูกจ้างของผู้ประกอบการเท่านั้น และในด้านรายได้ที่ได้จากการผลิตอุตสาหกรรมพื้นบ้าน ผู้ผลิตเห็นว่า ในระยะหลังๆตนมีรายได้จากการผลิตมากขึ้น เพราะมีความชำนาญจึงผลิตได้มากขึ้น และรายได้ที่ได้รับก็ได้ตามขึ้นส่วน เมื่อผลิตได้จำนวนมากขึ้นขึ้น ก็หมายถึงรายได้ที่เพิ่มขึ้นด้วย ในขณะที่ผู้ผลิตอีกส่วนหนึ่งเห็นว่า รายได้ของผู้ผลิตลดลงในระยะหลังๆ เพราะจำนวนผู้ประกอบการอาชีพอุตสาหกรรมมีมากขึ้น ส่งผลให้ค่าแรงลดลงเพราะมีการแข่งขันกันมากขึ้น แย่งกันรับงานมากขึ้น และจากการศึกษาด้านการเรียนรู้หรือการฝึกอบรมในวิธีและเทคนิคการผลิต ผู้ผลิตส่วนหนึ่งเรียนรู้เทคนิคการผลิตโดยผู้ประกอบการสอนให้ แต่อีกส่วนหนึ่งเรียนรู้เทคนิคการผลิตจากผู้ผลิตรายอื่นที่สอนให้ ซึ่งในประเด็นนี้วิเคราะห์ได้ว่า อุตสาหกรรมพื้นบ้านที่แต่เดิมมีการถ่ายทอดเทคนิคการผลิตจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน แต่ปัจจุบันเมื่อมีการผลิตมากขึ้น มีความต้องการผู้ผลิตมากขึ้น ก็มีการสอนเทคนิคการผลิตโดยผู้ประกอบการเอง หรือโดยเพื่อนผู้ผลิตด้วยกัน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๕

ตาราง ๕ แสดงการเปลี่ยนแปลงในด้านการผลิตของอุตสาหกรรมพื้นบ้านและการปรับตัวของผู้ผลิต ในรอบหลายปีที่ผ่านมา

รายการ	จำนวน (ร้อยละ)
ทักษะของผู้ผลิตต่อการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรม	
มีการเปลี่ยนแปลงด้านรูปทรงผลิตภัณฑ์	
และ เทคนิคการผลิต	๔๕
มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการจัดการ	๒๑
จำนวนการผลิตเพิ่มขึ้น	๑๘

รายการ	จำนวน (ร้อยละ)
จำนวนผู้ผลิตเพิ่มขึ้น	๑๒
รวม	๑๐๐
ในด้านการปรับตัวของผู้ผลิต	
ปรับตัวจากผลิตทุกส่วนเป็นผลิตบางส่วน	๕๘
ปรับตัวจากเจ้าของการผลิตเป็นลูกจ้าง ของผู้ประกอบการ	๔๒
รวม	๑๐๐
การเปลี่ยนแปลงในด้านรายได้	
รายได้ลดลง (เพราะมีผู้ผลิตมาก รายขึ้น ค่าแรงจึงลดลงเพราะแข่งขันรับงาน)	๓๖
รายได้เพิ่มขึ้น (เพราะชำนาญขึ้นจึงผลิต ได้มากขึ้น)	๖๔
รวม	๑๐๐
การเรียนรู้ในการปรับตัวด้านการผลิต	
เรียนรู้จากเพื่อนผู้ผลิตด้วยกัน	๔๘
เรียนรู้จากผู้ประกอบการสอนให้	๕๒
รวม	๑๐๐

การเปลี่ยนแปลงในด้านการผลิตของอุตสาหกรรมพื้นบ้าน ส่วนหนึ่งมาจากหน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนเปิดตลาดใหม่ๆ เช่น การจัดการแสดงสินค้า การแนะนำผู้ผลิตกับผู้จำหน่ายให้รู้จักกัน รู้ช่องทางการติดต่อทำธุรกิจระหว่างกัน รวมทั้งการแนะนำการผลิตจากผู้ค้าส่งให้ผลิตตามรูปแบบที่ตลาดต้องการ สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมพื้นบ้านพัฒนาทั้งผลิตภัณฑ์และพัฒนาการตลาดขึ้นได้ นายสัมฤทธิ์ จันทร์เรือง ผู้ผลิตและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมหมอน แห่งหมู่บ้านศรีฐาน กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงในการผลิตของอุตสาหกรรมหมอนในระยะเวลาที่ผ่านมาว่า

" การทำหมอนมันเริ่มเปลี่ยนซักปี ๒๓ เห็นจะได้ ตอนนั้นทางอำเภอ
แนะนำให้ไปขายที่กรุงเทพฯ พอคนกรุงเทพฯ เห็นเขาก็สนใจ มีคนสั่ง
ไปขายที่กรุงเทพฯ ก็คนกรุงเทพฯ นั้นแหละ เห็นว่าเขาได้ส่งไป
ขายต่างประเทศด้วย คนของเราบางคนที่มีทุนก็เริ่มหากินแนวใหม่
เข้ารับซื้อของที่ทำได้จากคนอื่นในหมู่บ้านแล้วใส่รถขนไปส่งขายให้พ่อค้า
ที่กรุงเทพฯ ที่เคยมาซื้อจากเราเอง ทำกำไรอีกที.....หลังๆมาที่เรา
ทำได้มากขึ้นเพราะคนซื้อเริ่มรู้จักและเราก็ทำแบบใหม่ตามที่เขาชอบด้วย
บางที่เขาก็สั่งแบบมาเลย แต่ก็ทำให้โรงงานมีเพิ่มขึ้นด้วย....แต่ละ
โรงงานบางที่ก็แข่งกันเอาของไปให้คนทำเขาทำเลยถึงบ้านก็มีเพราะมัน
ขายดีทำไม่ทันขาย ก็เลยมีคนทำเยอะแยะจนเดี๋ยวนี้"

พิจารณาในแง่นี้จะเห็นได้ว่าการเปิดตลาดออกสู่ภายนอกของสินค้าอุตสาหกรรม
พื้นบ้านเป็นสิ่งสำคัญ หากคนภายนอกได้รู้ได้เห็น ผู้ผลิตเองก็ได้รู้รสนิยมและความต้องการ
ของผู้ซื้อ ก็จะเป็นช่องทางให้การผลิตขยายตัวได้ อีกประการหนึ่งคือผู้ค้าส่งที่จะมีบทบาท
สำคัญในการหาตลาดใหม่ๆ เพราะพวกเขารู้ช่องทางได้ดี ซึ่งผู้ค้าส่งนี้จะเป็นตัวจักรสำคัญ
ที่เดียวในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำพวกรูปแบบใหม่ๆ เป็นต้น

หากมองไปที่ บ้านเปิด ใกล้กับบ้านศรีฐานซึ่งมีอุตสาหกรรมทำหมอนเช่น
เดียวกัน แต่ธุรกิจอุตสาหกรรมไม่เติบโตและพัฒนาเท่ากับบ้านศรีฐาน เพราะผลิตภัณฑ์ที่ทำ
จากบ้านเป็นซึ่งดูเหมือนจะเป็นรูปแบบดั้งเดิมมิได้เปลี่ยนแปลงอะไรไม่ค่อยดึงดูดลูกค้าเท่า
ที่ควร อาจพิจารณาได้ว่า เพราะผู้ผลิตที่บ้านเปิดไม่สามารถติดต่อหรือไม่มีช่องทางการติด
ต่อกับผู้ค้าส่งหรือผู้ขายภายนอก รวมทั้งลูกค้าที่ต้องการซื้อผลิตภัณฑ์ด้วย กลายเป็นจุดอ่อน
ที่ทำให้ไม่มีการพัฒนาการผลิตไป

พิจารณาอุตสาหกรรมทำเสื้อของบ้านหัวทรายก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน รูปแบบของ
ผลิตภัณฑ์ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ทำให้ราคายังคงต่ำอยู่ เทียบกับเสื้อจันทบูรณ์หรือ
เสื้อที่ผลิตจากภาคกลางซึ่งมีการพัฒนารูปแบบให้พับได้ หรือให้มีรูปแบบรูปทรงที่กระชับ
พกพาไปได้สะดวกในหลายๆ รวมทั้งสีสรรก็ดึงดูดลูกค้า แม้ว่ารากของผลิตภัณฑ์ที่ได้
พัฒนาไปเหล่านี้จะสูงกว่าผลิตภัณฑ์พื้นบ้านดั้งเดิม แต่ก็เป็นที่ถูกใจของลูกค้ามากกว่า และ
สำหรับราคาที่สูงกว่านั้น ก็ไม่ได้สูงเกินไปให้ผู้ซื้อจะซื้อไม่ได้ แต่ตรงข้ามผู้ซื้อเห็นว่าใช้ประ
โยชน์ได้ดีกว่า และคุ้มค่าเงินที่ซื้อ จึงให้ความสนใจ เป็นผลให้อุตสาหกรรมเหล่านั้นพัฒนา
ได้ดี รวมทั้งวัตถุดิบที่ใช้ก็มีการพัฒนาไปใช้วัสดุอื่นทดแทนที่หาได้ง่ายกว่า เป็นต้น

อุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาก็เป็นแบบเดียวกัน มีผู้ผลิตบางรายพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาให้สามารถใช้ประโยชน์ด้านอื่นแทนการใช้เป็นเครื่องครัวเหมือนสมัยโบราณ ทำให้สามารถจำหน่ายสินค้าได้มากขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านด่านเวียง จังหวัดนครราชสีมา มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปทำกระถางต้นไม้ด้วยดีไซน์แปลกใหม่ หรือทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นเครื่องประดับ เหล่านี้ล้วนเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากอุตสาหกรรมพื้นบ้านแทบทั้งสิ้น อันเป็นการต่ออายุให้กับอุตสาหกรรมรวมทั้งผู้ผลิตก็สามารถยึดเป็นอาชีพได้ต่อไป ไม่ต้องหันไปหาอาชีพอื่นด้วยเหตุรายได้ไม่เพียงพอค่าครองชีพด้วย

๕.๔ ผลกระทบของอุตสาหกรรมต่อสังคมของหมู่บ้าน

ในด้านผลกระทบของอุตสาหกรรมพื้นบ้านต่อสังคมของหมู่บ้านเป็นอีกแง่มุมหนึ่งที่จะต้องพิจารณาเช่นเดียวกับการผลิต หากการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมพัฒนาไป แต่เกิดผลกระทบต่อสังคมต่อชุมชนในทางลบย่อมมิใช่สิ่งดีแน่ ในทัศนะของผู้ผลิตเห็นว่าอุตสาหกรรมพื้นบ้านก่อผลกระทบในแง่ดี คือช่วยให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีรายได้มากขึ้น สามารถซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกได้เพิ่มขึ้น บางส่วนเห็นว่าอุตสาหกรรมพื้นบ้านทำให้สังคมขยายตัวมากขึ้น เพราะคนในชุมชนมีรายได้ ก็มีการปลูกบ้านมากขึ้น มีการแต่งงานจากต่างหมู่บ้านนำเข้ามาอยู่เป็นสมาชิกของหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนค่อนข้างใหญ่ ซึ่งมีทั้งเงินแง่ดีและแง่ไม่ดี แง่ดีคือมีความอบอุ่นมากขึ้น เพราะเมื่อชุมชนใหญ่ขึ้นบริการของรัฐก็มากขึ้น หน่วยงานของรัฐก็มาตั้งสาขาให้บริการมากขึ้น แต่ในแง่ลบก็คือสังคมเริ่มมีชุมชนแออัด จากที่เป็นชุมชนแบบหลวมๆ ก็เป็นชุมชนที่อยู่อย่างหนาแน่น ราคาที่ดินแพงขึ้น น้ำดื่ม น้ำใช้เริ่มไม่เพียงพอ วัสดุสร้างบ้านเรือนที่เคยหาง่ายก็เริ่มหายาก ฯลฯ บางส่วนเห็นว่าอุตสาหกรรมมีผลกระทบในแง่ดีคือทำให้ถนนหนทางพัฒนาขึ้น การติดต่อสื่อสารก็พัฒนาขึ้น เพราะมีการติดต่อระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายภายนอกมาก หน่วยงานราชการก็ให้ความสนใจพัฒนาถนนหนทางทำให้สะดวกขึ้น แต่ผลกระทบในด้านลบคือมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นหลังจากที่มีรายได้เพิ่มขึ้น เพราะทุกสิ่งทุกอย่างต้องซื้อด้วยเงิน ทำให้สังคมเปลี่ยนไปพึ่งพาเงินทองมากขึ้น แทนที่จะอยู่แบบสังคมช่วยเหลือกันแบบแต่ก่อน และบางส่วนก็เห็นว่าผลกระทบของอุตสาหกรรมคือทำให้ต้องทำงานหนักขึ้นเพราะต้องหาเงินมาให้พอกับค่าใช้จ่ายมากขึ้นด้วย รายละเอียดดังแสดงในตาราง ๑๐

ตาราง ๑๐ แสดงการเปลี่ยนแปลงของสังคมและผลกระทบของอุตสาหกรรมพื้นบ้านต่อสังคม

ผลกระทบ	จำนวน (ร้อยละ)
การเปลี่ยนแปลงของสังคมอันเป็นผลจาก อุตสาหกรรมพื้นบ้าน (ในทัศนะของผู้ผลิต)	
ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น	๕๒
สังคมขยายใหญ่ขึ้น (จำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้น)	๒๒
การสื่อสารและการคมนาคมพัฒนาขึ้น	๑๔
สังคมพึ่งพาเงินตรามากขึ้น (ทุกอย่างต้องซื้อ)	๑๒
รวม	๑๐๐
ผลกระทบในด้านความเปลี่ยนแปลงในครัวเรือน (ในทัศนะของผู้ผลิต)	
มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (มีสิ่งอำนวยความสะดวก ในครัวเรือนมากขึ้น)	๔๖
ทำให้ต้องใช้จ่ายเงินมากขึ้น (มีรายจ่ายมากขึ้น)	๓๘
ต้องทำงานหนักขึ้น (เพื่อให้มีเงินเพียงพอกับ ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นได้)	๑๖
รวม	๑๐๐

กล่าวโดยสรุป อุตสาหกรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แม้ว่าชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรแต่ดั้งเดิมจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากอุตสาหกรรม แต่ก็เป็นการยากที่พวกเขาจะปฏิเสธการเกษตร เพราะการเกษตรยังเป็นวิถีชีวิตของชาวชนบทอีสานอยู่ อย่างไรก็ตามกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมพื้นบ้านทำให้เกษตรกรที่เป็นผู้ผลิตอุตสาหกรรมเป็นอาชีพเสริมมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่อุตสาหกรรมบางชนิดก็ตกอยู่ในความเสี่ยงและน่าเป็นห่วงในอนาคตที่มีการแข่งขันจากภายนอกสูงขึ้น และตัวอุตสาหกรรมเองก็ยังมีปัญหาบางอย่าง เช่น การขาดแคลนวัตถุดิบ ฯลฯ และปัญหาที่สำคัญคือการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในการผลิตและการปรับตัวในการตลาด อุตสาหกรรมที่สามารถ

ปรับเปลี่ยนรูปแบบ เทคนิคการผลิต ตลอดจนประโยชน์ใช้สอยจากผลิตภัณฑ์ได้ก็มีอนาคตที่ดี แต่อุตสาหกรรมที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบการผลิตที่ใช้ตลาดเป็นตัวนำก็มีปัญหาเกี่ยวกับอนาคต เหตุผลที่สำคัญก็เพราะผู้บริโภคเปลี่ยนรสนิยมไปใช้ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆมากกว่าที่จะใช้แบบเก่าๆของอุตสาหกรรมพื้นบ้าน การปรับตัวของอุตสาหกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญในประเด็นนี้

จากการศึกษายังพบว่า หน่วยงานราชการยังมีส่วนสำคัญและเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้ผลิตและผู้ขายโดยเฉพาะผู้ค้าส่งมาพบปะกันได้ อันจะทำให้การตลาดพัฒนาไปมากขึ้น ขยายสินค้าได้มากขึ้น รวมทั้งข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ด้วย ซึ่งการพัฒนาการตลาดจะเป็นช่องทางให้ผู้ผลิตที่มีเงินเก็บอย่างเพียงพอเปลี่ยนตัวเองมาเป็นผู้ประกอบการได้ด้วย ผู้ประกอบการและผู้ค้าส่งเป็นสิ่งจำเป็นในระบบนี้ พวกเขาสามารถทำให้ชาวบ้านที่ต้องการทำงานในอุตสาหกรรมสามารถมีรายได้โดยไม่ต้องลงทุน ซึ่งถือเป็นประโยชน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นบ้านและชาวบ้านในชนบทอย่างยิ่ง